

ר' עובדיה מברטנורא

היינו דם האדם כמו דם חללין: להכשיר את הזרעים. לקבל טומאה כמו דם בהמה דכתיב ביה (דברים יב) על הארץ תשפכנו כמים: ודם השרץ. כלומר ושוה דם מהלכי שתיים לדם השרץ שאין חייבין עליו משום דם. ודוקא כשהתרו בו משום דם אין חייבין על דם השרץ אבל אם התרו בו משום שרץ לוקה, שדם השרץ כבשרו הוא: ח כוי. נחלקו בו חכמי ישראל יש אומרים שהוא איל הבר, ויש אומרים שהוא תיש הבא על הצביה, וי"א בריה בפני עצמה היא. ולא הכריעו בה חכמים אם חיה היא אם בהמה: ט טעון כיסוי כדם חיה. לחומרא, ואין מברכין על כסויו כיון דספק הוא: ואין שוחטין אותו ביום טוב. לפי שאסור לכסות את דמו, ואע"ג דאפר כירה מוכן הוא, מוכן לודאי ואינו מוכן לספק: בטומאת נבילה כחיה. דחלב בהמה טהורה טהור הוא, כדילפינן מן וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה (ויקרא ז), ומשום דספק בהמה

משנה ז

דם מהלכי שתיים - דם האדם **שונה לדם בהמה** שיש לו דין משקה, **להכשיר את הזרעים** לקבל טומאה⁸, **ודם השרץ** - כלומר שווה דם האדם לדם השרץ, בכך שאין חייבין עליו על אכילתו משום דם:

משנה ח

כוי לא הכריעו בו חכמים אם הוא מין חיה או בהמה⁹, **יש בו דרכים** - דינים שהוא שונה בהם **לחיה, ויש בו דרכים שונה לבהמה, ויש בו דרכים שונה לבהמה ולחיה, ויש בו דרכים שאינו שונה לא לבהמה ולא לחיה** אלא דנים אותו כבריה בפני עצמה, כמבואר לקמן:

משנה ט

ביצד כוי שונה לחיה? דמו טעון כסוי כדם חיה לחומרא, ואין מברכין על כסויו כיון שהוא ספק, **ואין שוחטין אותו ביום טוב** שלא התירו להשתמש באפר כירה לכיסוי דמו משום מוקצה, כיון שהוא ספק, **ואם שחטו ביום טוב אין מכסין את דמו, וחלב שחטו או אם נעשה נבלה מטמא בטמאת נבלה כחיה, ומטמאתו של החלב בספק שמא הוא בהמה, וחלב בהמה טהורה אינו מטמא, ואין פודין בו פטר חמור** שמא הוא חיה, ורחמנא

הוא וחלבו טהור ספק חיה וחלבו טמא לפיכך טומאתו ספק: ואין פודין בו פטר חמור. שמא חיה הוא, ורחמנא אמר (שמות לד) ופטר חמור תפדה בשה, והאי ספק שה ספק צבי:

ביאורים והרחבות

בגמרא קידושין (ג, א) מדייקים שהתנא שנה "דרכים" ולא "דברים", כיוון שדרך גדילת האתרוג הוא כדרך גדילת הירק, מה ירק דרכו ליגדל על כל מים, (שאינו גדל על מי גשמים לבד, אלא רגילים להשקותו), ובשעת לקיטתו עישורו, אף אתרוג דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו.

8. **פירוש:** אין הזרעים מוכשרים לקבל טומאה אלא אם נפל עליהם אחד משבעה משקים: יין, דבש דבורים, שמן זית, חלב, טל, דם ומים. ודם אדם נחשב כמשקה לקבל טומאה.

9. בגמרא חולין (פ, א) נחלקו בו חכמים, כדגרסינן: אמר **רב יהודה**: כוי בריה בפני עצמה היא (ולא תערובת של צבי ועז, ולדעתו אין חיה ובהמה יכולות להתעבר ולהוליד זו מזו), ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא. **רב נחמן** אמר: כוי זה איל הבר (מין חיה). כתנאי, כוי זה איל הבר. **ויש אומרים**: זה הבא מן התייש ומן הצביה. **רבי יוסי** אומר: כוי בריה בפני

ר' עובדיה מברטנורא
 י חלבו אסור כחלב בהמה.
 כחלב שור וכשב ועז; ואין
 חייבין עליו כרת. להביא
 חטאת על שגגתו. וה"ה שאין
 לוקין עליו; ואינו נלקח בכסף
 מעשר לאכלו בירושלים.
 דשמא בהמה הוא, ואין לוקחין
 בהמה לבשר תאוה מכסף
 מעשר אלא להקריבה שלמים;
 וחייב בזרוע ובלחיים ובקיבה.
 דמרבין להו מקרא דכתיב
 (דברים יח) אם שה לרבות את
 הכזי: שהמוציא מחיבורו עליו
 הראיה. דאמר ליה בעל
 הבהמה לכהן אייתי ראיה דמין
 בהמה הוא ושקול. והלכה
 כר"א: יא לא כתב לו את
 הכזי. אע"פ שכתב לו שניהם
 לא היה דעתו אלא על ודאי
 בהמה או ודאי חיה. ורמב"ם
 פירש שאם כתב לו בהמתו
 לבד לא קנה את הכזי, דאמרינן
 ליה אייתי ראיה דבהמה הוא,
 ואם כתב לו חיתו לבד אמרינן
 ליה אייתי ראיה דחיה הוא.
 נראה מדבריו שאם כתב לו
 שניהן קנה ממה נפשך: אם
 אמר הריני נזיר שזה חיה או
 בהמה. בין שאמר הריני נזיר
 שזה חיה, בין שאמר הריני נזיר
 שזה בהמה ה"ו נזיר דספק
 איסורא לחומרא. ואפילו אמר
 הריני נזיר שזה חיה ובהמה, או
 שזה אינו לא חיה ולא בהמה,
 ה"ו נזיר מספק: ג א כיצד
 מפרישין. שבכרה. ואפילו לא
 נגמר הפרי, דכתיב (דברים כו)
 הנה הבאתי את ראשית פרי,

אמר (שמות לד, כ): "וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְשֶׁה", והכזי
 ספק שה ספק צבי:

משנה י

ביצד כזי שנה לבהמה? חלבו אסור באכילה
 כחלב בהמה - כחלב שור וכבש ועז, ואין חייבין
 עליו אם אכל את חלבו פרת, ואינו נלקח בכסף
 מעשר שני כדי לאכול בירושלים שאין לוקחים
 בהמה בכסף מעשר שני אלא להקריבה קרבן שלמים,
 והכזי אינו ראוי לכך, וחיב בזרוע ולחיים וקבה.
 רבי אליעזר פוטר כזי ממתנות כהונה, שהמוציא
 מחיבורו - הכהן הרוצה לקבל מתנות עליו הראיה
 להביא שהוא מין בהמה:

משנה יא

ביצד כזי אינו שנה לא לחיה ולא לבהמה?
 אסור משום בלאים עם החיה ועם הבהמה.
 אב הפותב בשטר מתנה את חיתו ובהמתו לבנו,
 לא כתב לו את הכזי שדעת הכותב היתה על
 ודאי בהמה או ודאי חיה, והכזי ספק. אם אמר:
 הריני נזיר שזה הכזי הוא מין חיה או מין בהמה,
 הרי הוא נזיר שבספק איסור הולכים לחומרא.
 ושאר כל דרכיו שנים לחיה ולבהמה בכך
 שטעון שהיטה פנה - כחיה וכנה - כבהמה,
 ומטמא משום נבלה ומשום אבר מן החי פנה
 וכנה:

פרק שלישי

תיאור הפרשת והבאת הביכורים

משנה א

ביצד מפרישין את הביכורים?
 יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבפרה

ביאורים והרחבות

עצמה היא, ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה אם מין בהמה. רבן שמעון בן גמליאל אומר:
 מין בהמה היא, ושל בית דושאי היו מגדלין מהן עדרים עדרים.